

MAELUMINISTEERIUM

Toitumisalase teabe esitamine

Külli Johanson

Maaeluministeerium / toidu üldnõuete büroo peaspetsialist

2017

Toidualase teabe esitamise nõuded

- **Üldnõuded** on Euroopa Parlamendi ja nõukogu **määruses (EL) nr 1169/2011** (13.12.2014)

Toitumisalane teave (energia, rasvad, ...) alates **13.12.2016**.

- Põllumajandusministri määrustega on kehtestatud **teatud toidugruppidele** toidualase teabe esitamise **erinõuded**
- Põllumajandusministri määrus nr 109 „**Toidupartii** tähistamise nõuded“
- Põllumajandusministri määrus nr 24 „**Müügipakendisse pakendamata toidu** toidualase teabe esitamise nõuded“

Õiglane teavitamine

Artikkel 7

- **Toidualane teave:**
 - ei tohi olla eksitav,
 - peab olema täpne, selge ja tarbijatele kergesti arusaadav,
 - ei tohi viidata haigusi vältida aitavatele, ravivatele või leevendavatele omadustele.
- **Eelnevad nõuded kehtivad ka reklaamile ja toidu esitlemisele.**

Kohustuslik toitumisalane teave

100 g/100 ml kohta

Art 30 lg 1

Toitumisalane teave	100 g/100 ml kohta	
Energiasisaldus	kJ/kcal	
Rasvad	g	
millest küllastunud rasvhapped	g	
Süsivesikud	g	NB! Sool on soolasisalduse ekvivalent, mis arvutatakse naatrium x 2,5
millest suhkrud	g	
Valgud	g	Kui asjakohane, siis teabe lähedusse võib lisada, et soola sisaldus tuleneb ainult loodusliku naatriumi olemasolust
Sool	g	

Toitumisalase teabe näide

100 g toodet sisaldab keskmiselt:		1 portsjon 18 g	
Energiasisaldus	1141 kJ/270 kcal	205 kJ/49 kcal	
Rasvad	2,9 g	0,5 g	
millest küllastunud rasvhapped	0,1 g	0,0 g	
Süsivesikud	51,8 g	9,3 g	
millest suhkrud	2,6 g	0,5 g	
Kiudained	2,8 g	0,5 g	
Valgud	7,7 g	1,4 g	
Sool	1,2 g	0,2 g	

Iga viil (18 g) sisaldab keskmiselt:

Energia	Rasvad	Küllastunud rasvhapped	Suhkrud	Sool
205 kJ/49 kcal	0,5 g	0,0 g	0,5 g	0,2 g
2%*	<1%*	0%*	<1%*	3%*

Energia 100 g: 1141 kJ/270 kcal
* % keskmisest täiskasvanu võrdluskogusest (8400 kJ/2000 kcal)

Kohustusliku toitumisalase teabe sisu võib täiendada ühe või enama toitainega järgmisest loetelust:

Art 30 lg 2

- monoküllastumata rasvhapped (g)
- polüküllastumata rasvhapped (g)
- polüoolid (g)
- tärklis (g)
- kiudained (g)
- vitamiinid ja mineraaltoitained, mis esitatud XIII lisa A osa punktis 1 ja mida on **märkimisväärnes koguses**
märkimisväärne kogus -> XIII lisa A osa p 2 (15 % ja 7,5 %)

Toitained esitatakse kindlas järjekorras

Art 34 lg 1, lisa XV

Energiasisaldus kJ/kcal

Rasvad g millest

– küllastunud rasvhapped g

– monoküllastumata rasvhapped g

– polüküllastumata rasvhapped g

Süsivesikud g millest

– suhkrud g

– polüoolid g

– tärklis g

Kiudained g

Valgud g

Sool g

Vitamiinid ja mineraaltoitained lisa XIII A osa p 1 ühikutes

Kui on esitatud toitumis- või tervisealane väide Art 49

- Toitumisalases teabes esitatav **loetelu on lõplik** ja seda ei või muu toitumisalase lisateabega täiendada.
- Kui **toitaine, mille kohta on esitatud toitumis- või tervisealane väide**, kuulub lisa XV loetelusse, esitatakse selle aine sisaldus toitumisalases teabes, nt kiudained.
- Kui **toitaine, mille kohta on esitatud toitumis- või tervisealane väide**, ei kuulu loetelusse, esitatakse selle aine sisaldus toitumisalase teabe vahetus läheduses (mitte loetelus). Nt väide oomega-3-rasvhapete kohta -> oomega-3-rasvhapete sisaldus esitatakse toitumisalase teabe loetelu järel.

Vitamiinide ja mineraaltoitainete esitamine

Artikli 32 lg 3

Vitamiini/mineraaltoitainete kogus esitatakse:

100 g/100 ml kohta samades mõõtühikutes, milles on antud võrdluskogused (mg, µg) ja

lisaks ka vitamiinide ja mineraaltoitainete **päevase võrdluskoguse %-na** täiskasvanutel (ehk % võrdluskogusest)

nt 100 g teabes: **vitamiin D 0,75 µg (15 % võrdluskogusest)**

võib kasutada ka ing.k. lühendit *NRV (nutrient reference value)*, kuid siis tuleb anda lühendi selgitus eesti keeles

Makrotoitainete võrdluskogused, millede puhul saab esitada protsendi võrdluskogusest

	Võrdluskogus (RI) (XIII lisa B osa)
Energia	8 400 kJ/2 000 kcal
Rasvad	70 g
Küllastunud RH	20 g
Süsivesikud	260 g
Suhkrud	90 g
Valgud	50 g
Sool	6 g

Kui toitumisalane teave väljendatakse % võrdluskogusest 100 g või 100 ml kohta, siis selle teabe juurde lisatakse lause „Keskmise täiskasvanu võrdluskogus (8400 kJ/2000 kcal)“.

“väheoluline kogus”

vt juhendit märgistusel esitatud toiteväärtuse lubatud häävete kohta (nn häävete juhend punkt 6 ja tabel 4)

≤0,5 g/100 g (100 ml) kohta	rasvad, süsivesikud, suhkrua, valgud, kiudained, polüoolid, tärklis
≤0,1 g /100 g (100 ml)	küllastunud, mono- ja polüküllastumata rasvhapped,
≤ 0,01 g/100 g (100 ml)	sool

Toitained, mida on väga vähe, esitamine

- **Kui teatud toitaineid on tootes väheolulises koguses, nt süsivesikuid ja suhkruid on alla 0,5 g, siis:**

- võib need toitaineid loetelust välja jätta ja kohe loetelu vahetus läheduses esitada lause

„sisaldab väheolulisel määral süsivesikuid ja suhkruid“

VÕI

- väheolulises koguses esinevad toitaineid esitatakse loetelus „0 g“ või „< x g“

Toitainete koguste ümardamine

- Vaata ümardamist **juhendist toiteväärtuse lubatud hälvete kohta.**
- **Ümardamise suunised on esitatud tabelis 4**

Nt energiasisalduse võib ümardada lähima 1 kJ/kcal-ni
rasvad, süsivesikud, suhkrud, valgud, mille kogus on:

≥10 g /100 g või ml võib ümardada lähima 1 grammini;

<10 g ja > 0,5 g / 100 g või ml lähima 0,1 grammini.

A-vitamiini, foolhappe, kloriidi, kaltsiumi kogus ümardatakse 3
tüvenumbri peale s.t nt vitamiin A 200 µg (25 % võrdluskogusest)

Toitumisalane teave

Mõisted määruse 1169/2011 lisast I:

- **suhkrud** on kõik toidus esinevad monosahhariidid ja disahhariidid (nt glükoos, fruktoos, galaktoos ja nt sahharoos, laktoos), v.a polüoolid
- **keskmine väärtus** – väärtus, mis kõige paremini kajastab toitainete kogust toidus, arvestades hooajalisi kõikumisi, tarbimisharjumusi jm tegureid

Toitumisalase teabe saamine

Esitatakse keskmised väärtused, mille aluseks on:

- tootja analüüs toidu kohta või
 - arvutus kasutatud koostisosade teadaolevate või tegelike keskmiste väärtuste järgi või
 - arvutus üldiselt kehtivate ja heakskiidetud andmete järgi
nt NutriData tõenduspõhine Eesti toidu koostise andmebaas
Andmebaasi lühiviide:
©NutriData toidu koostise andmebaas, versioon 6.0,
www.nutridata.ee, 2014.
- energiasisaldus arvutatakse toitainete koguste põhjal kasutades koefitsiente 1169/2011 XIV lisast

Toitumisalane teave

Art 31 lg 3

- esitatakse pakendis oleva **müüdava toidu kohta**
- vajaduse korral võib teave olla esitatud ainult **valmistoidu kohta**, kui on antud piisavalt üksikasjalik valmistamisjuhised (nt kuivsupid, purgisupid ...) ja teave osutab valmistoidule.

Erandid toitumisalase teabe nõudest: Lisa V

- ✓ Töötlemata tooted, nt mesi, jahu, pähklid
- ✓ Vesi, sh karboniseeritud vesi ja LMAga vesi
- ✓ Maitsetaimed, vürtsid ja nende segud
- ✓ Terved või jahvatatud kohvioad
- ✓ Tee, sh taime- ja marjatee
- ✓ Närimiskumm
- ✓ ...

Erandid toitumisalase teabe nõudest

- ✓ **Toidud sh käsitööna valmistatud toidud, millega valmistaja varustab väikeses koguses vahetult lõpptarbijat või kohalikku jaemüüjat.** (lisa V punkti 19)

Kohaldatakse eelkõige toidule, mida valmistatakse:

- eraelamus väikeses koguses käsitööna ja/või koduste toiduvalmistamisviisidega või
- mikroettevõttes väikeses koguses käsitööna ja/või koduste toiduvalmistamisviisidega.

Käsitööna valmistatud toit on toit, mille valmistamis- või tootmisprotsessist on enamus tehtud käsitsi. Erand kohaldub vaid kohalikule Eesti ulatuses müüdavale toidule, mille turustamine võib toimuda tootja poolt vahetult lõpptarbijale või läbi kohaliku jaekaubandusettevõtte (sh jaotusterminali või hulgimüügipunkti kaudu).

Ühe toitaine kordamine pakendi esiküljel

- Üldjuhul ei ole lubatud korrata pakendil ühe toitaine kogust, kuna 1169/2011 kohaselt võib korrata üksnes energiasaldust või energiasaldust koos kindlate toitainetega. (NB! Lisaks on riigisisene erand rasva % monopiimatoote nimetuse juures).
- Ühe toitaine koguse võib märgistusel esile tuua, kui see on lubatud mõne õigusaktiga. Nt „rasvavõided X %“, kus X % = rasva %.
- Siiski võib toitumisalase väitena esitada nt „madala rasvasisaldusega“ või „rasva < 3 %“, kui vastab määruse 1924/2006 tingimustele ning 1169/2011 art 7(1)(c) tingimustele (ei omistata eriomadust, kui selline omadus on kõigil samalaadsetel toitudel ega ei rõhutata toitaineid, mida antud toit põhimõtteliselt ei sisalda).

Toitumisalase teabe kordamine

Art 30 lg 3

- **Märgistuse põhivaateväljal ehk pakendi esiküljel võib 100 g, 100 ml või portsjoni/tarbimisühiku kohta korrata:**
 - energiasaldust (kJ/kcal) või
 - energiasaldust (kJ/kcal), rasva, küllastunud rasvhapete, suhkru ja sool kogust (g).Selle teabe võib esitada üksnes võrdluskoguste %-na.
- Kui eelnev teave on üksnes portsjoni/tarbimisühiku kohta, siis lisaks peab olema energiasaldus 100 g või 100 ml kohta.
- Korratav teave ei pea olema tabelina või üksteise järel (võib olla nt ikoonidega).

Toitumisalase teabe kordamine

Rasva % esitamine maitsestatamata piimatoodete e nn mono-piimatoodete puhul

- Nn monopiiimatooted: piim (sh täispiim, madala rasvasisaldusega piim, rasvatu piim, laktoosivaba piimajook), rõõsad koored, hapendatud piimatooted (hapukoor, pett, keefir, hapupiim, jogurt, kodujuust, kohupiim, kohupiimapasta) ja võiderasvad.

Riigisisese turustatavate nn monopiiimatoodete puhul võib esitada rasva % toote nimetuse juures või samas vaateväljas.

- Nn mono-piimatoodetena ei käsitleta juustu, sulatatud juustu, toorjuustu, jäätist ning kõiki maitsestatatud piimatooteid.

Rasva % nn monopiiimatoodetel

Rasva % esitamine pakendi esiküljel

Rasva % võib esitada toote nimetuse juures või samas vaateväljas, kusjuures:

- rasva % võib esitada üksnes %-na, nt „10 %“ või
- koos sõnaga „rasva“ / “rasvasisaldus“, nt „10 % rasva“.

Eksitamise vältimiseks peab lisandiga toodete märgistuselt selguma, millise lisandi %-ga on tegemist s.t ei piisa üksnes „5 %“, vaid nt maasikakohupiima puhul esitatakse „5 % maasikaid“ või „10 % maasikamoosi“.

Päritolu märgistamise nõuded

Müügi pakendil nõutav teave

- **Käitleja, kelle nime all toitu turustatakse** või EL turule **importija** nimi ja aadress →
see teave ei pruugi tarbijale anda päritolualast teavet
- **Päritoluriik või lähtekoht, kui see on artiklis 26 ette nähtud:**
Nt eksitamise puhul peab esitama toote valmistamise riigi, kuid märgistus ei anna teavet põhikoostisosa päritolu kohta.
Põhikoostisosa päritolu esitamine on reguleerimata.
Tarbija saab teavet veise-, sea-, kitse-, lamba- ja kodulinnuliha päritolu kohta, teiste määruste alusel ka kala, köögiviljade jt toitude kohta.

Toote päritolu ehk valmistamis- või tootmisriik

➤ Päritolu märkimine on kohustuslik:

- **eksitamise puhul**, eelkõige kui toidule lisatud teave või märgistus tervikuna viitaks teisele päritolule

- **teatud toidugruppidel:**

veise-, sea-, lamba-, kitse- ja kodulinnuliha ning kala
mesi ja oliivõli
puu- ja köögiviljad
mahetooted

Päritoluriigi kohustuslik esitamine

Päritoluriigi märkimine on määrusega **1337/2013 kohustuslik** alates 1.04.2015 värske, jahutatud ja külmutatud **sea-, lamba-, kitse- ja kodulinnuliha** puhul.

Märgistusel esitatakse:

- 1) „Kasvatatud: (liikmesriigi või kolmanda riigi nimi)“;
- 2) „Tapetud: (liikmesriigi või kolmanda riigi nimi)“;
- 3) tarbijale või toitlustusettevõttele tarnitava lihapartii identifitseerimise kood.

Põhikoostisosa päritolu

- Praegu ei ole EL üleseid nõudeid põhikoostisosa (nt liha, piim) päritolu esitamiseks.
- Euroopa Komisjon avaldas teatud toidugruppide kohustuslike päritolunõuete kohta **mõjuhinnangud**:
 - piim, piim kui koostisosa, liha kui koostisosa ja lihaliigid;
 - töötlemata toit, ühest koostisosast toit ja koostisosad, mida on toidus üle 50 %.
- Komisjoni **mõjuhinnangud** – päritolu märkimine moonutab turgu ja tõstab toote hinda (10-50%) eelkõige juhul, kui toorainet hangitakse erinevatest riikidest.

Vabatahtlike päritoluviidetega eksitamine ja selle vältimine

- Komisjoni vabatahtlike päritoluviidete **rakendusakti eelnõu**. Liikmesriikidega arutati viimati okt 2016.
- Probleemid:
 - päritoluviidetega kaubamärgid, sektor on vastu kaubamärkide puhul põhitooraine päritolu märkimisele;
 - juhendit ei jõuta koostada paralleelselt eelnõuga;
 - kui päritolu kohta on spetsiifilised nõuded, nt liha puhul, siis kohaldatakse neid nõudeid põhikoostisosale: ühe riigi saab esitada vaid siis, kui loom on sündinud, kasvanud ja tapetud selles riigis. Lahendus: esitada „(põhikoostisosa nimetus) ei pärine Eestist“;
 - võimalus on esitada „EL“ või „mitte-EL“, aga nende segu? nt kui ketšupi tomatid pärinevad Hispaaniast ja Marokost.

Liikmesriikide päritolu esitamise nõuded

1169/2011 art 39 (2)

- Liikmesriigid võivad kehtestada meetmeid päritoluriigi kohustusliku märkimise kohta, kui on tõestatud **seos toidu päritoluriigi ja kvaliteediomaduste vahel.**
- Kui liikmesriigid teavitavad komisjoni sellistest meetmetest, esitavad nad tõendeid selle kohta, et **enamik tarbijaid peab sellise teabe esitamist oluliseks.**

Liikmesriikide päritolu esitamise nõuded

- Prantsusmaa – piim ja piim kui koostisosa ning liha kui koostisosa
- Itaalia – piim ja piim kui koostisosa (1.03.2017 - 31.03.2019)
- Leedu - piim ja piim kui koostisosa
- Portugal – piim ja piim kui koostisosa
- Kreeka - piim ja piim kui koostisosa
- Soome – piim ja piim kui koostisosa ning liha kui koostisosa
- Rumeenia - piim ja piim kui koostisosa

Liikmesriikide päritolu esitamise nõuded Prantsusmaa näitel

- **Piim, piim põhikoostisosana** sh magustatud toodetes ning **koostisosana kasutatav veise-, sea-, kitse-, lamba- ja kodulinnuliha** 1.01.2017 – 31.12.2018, EK-le esitatakse 2018. a lõpus raport.
- **Ei kohaldata EL teises liikmesriigis valmistatud või turustatud toodete suhtes.**
- Päritolu esitamine:
 - **piima puhul esitatakse piima kogumise, pakendamise ja töötlemise riik.** Kui need etapid toimusid ühes riigis, võib esitada „päritolu: (riigi nimi)“;
 - **liha puhul esitatakse looma sündimise, kasvatamise ja tapmise riik.** Kui need etapid toimusid ühes riigis, võib esitada „päritolu: (riigi nimi)“.

Liikmesriikide päritolu esitamise nõuded Soome näitel

- **Piim** sh lamba- jm piim, **piim põhikoostisosana**, koor, keefir, hapupiim, või, vadak, kohupiim ja juust ning **koostisosana kasutatav veise-, sea-, kitse-, lamba- ja kodulinnuliha** alates 1.03.2017 – 28.02.2019, EK-le esitatakse 2018. a lõpus raport.
- **Ei kohaldata EL teises liikmesriigis valmistatud ja/või turustatud toodete suhtes.**
- Päritolu esitamine:
 - **piima puhul esitatakse lüpsmise riik või kogumise riigid;**
 - **liha puhul esitatakse looma kasvatamise ja tapmise riik**, veise puhul kasvatamise riik/riigid - EL määruse 1760/2000 art 13.
 - Kui looma, sh veise **kasvatamine ja tapmine toimusid ühes riigis**, võib esit. „päritolu: (riigi nimi)“.

Veel infot ...

- **Juhendid, õigusaktid ja lühikokkuvõtted** uutest nõuetest
Põllumajandusministeeriumi kodulehelt
www.agri.ee => Tegevused =>
Toiduohutus => Mürgistamine
- Tarbijatele suunatud infoleht
<http://www.agri.ee/et/toidumargistusest-tarbijale>

MAAELUMINISTEERIUM

Aitäh!

Külli Johanson
kylli.johanson@agri.ee

